

Д.В. Гомов

Київський національний лінгвістичний
університет

ТУРИСТИЧНА ІНДУСТРІЯ КИТАЮ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛ)

Китайська Народна Республіка (КНР) є однією з найбільших світових держав, вона входить до ядерного клубу, освоєє космічний простір, є постійним членом Ради Безпеки ООН. Кожна п'ята людина на Землі – китаєць. Країна має величезні природні ресурси¹, посідаючи провідні місця в світі з видобутку вугілля, залізних, марганцевих, свинцево-цинкових, сурм'яних і вольфрамових руд, а також деревини. На її території ведеться видобуток нафти, газу, рідкоземельних металів, урану. КНР є найбільшим у світі виробником коксу, чавуну, сталі та сталевих труб, алюмінію, цинку, олова, нікелю, телевізорів, радіоприймачів і мобільних телефонів, пральних і швейних машин, велосипедів і мотоциклів, годинників і фотоапаратів, добрив, бавовняних і шовкових тканин, цементу, взуття, м'яса, пшениці, рису, сорго, картоплі, бавовни, яблук, тютюну, овочів, шовковичних коконів. Китай має найбільше поголів'я птиці, свиней, овець, кіз, коней і яків, а також займає перше місце у світі з вилову риби. Крім того, КНР входить до трійки найбільших автовиробників².

Китай є дуже щільно інтегрованим у світову систему господарчих зв'язків. КНР посідає дев'яте місце у світі як провідний експортер і 11-те місце як імпортер товарів. На його частку припадає майже 40% усіх прямих зарубіжних інвестицій. Найобдарованіша китайська молодь навчається в університетах різних країн. За оцінкою західних експертів, рівень досліджень, що проводяться китайськими вченими на теоретичному й прикладному рівнях, є просто фантастичним. У китайській «силіконовій долині» (район Хайдіан на північ від Пекіна, *Haidian Area*) розташовані численні дослідницькі центри і університети, а також представництва компаній провідних країн світу³.

За темпами росту економіки Китай значно перевищує показники переважної більшості країн світу. У 2010 р. КНР планує наздогнати США за сукупним доходом ВВП. Однією з галузей китайської економіки, що нині відзначається найстрімкішим розвитком, є туризм. Китайська туристична індустрія належить до найрозвиненіших в світі і набуває значення однієї з опорних галузей країни.

КНР багата пейзажними, етнографічними і культурно-історичними ресурсами. Гостинність і доброзичливе ставлення до гостей традиційні для її населення, не випадково ж китайське прислів'я відзначає: “Як прибув гість здалеку, так заметушилися всі від радості”. Тому не є дивним, що китайський уряд ухвалив рішення про прискорений розвиток туризму, темпи росту якого мали навіть дещо випереджати показники інших галузей народного господарства.

Задля досягнення цієї мети уряд визначив курс, який стимулював активність на всіх рівнях (державному, місцевому, відомчому, колективному та індивідуальному) та закликав розвивати туризм як за рахунок внутрішніх ресурсів, так і шляхом залучення іноземних інвестицій. На початку своєї діяльності туристичні організації користувалися податковими пільгами, деякі установи були повністю звільнені від сплати податків.

У КНР туризм розглядали як “громадську дипломатію”, яка сприятиме взаєморозумінню і дружбі китайського народу із жителями інших країн. У 1965 р. було створено Китайське управління у справах подорожей і екскурсій – попередник Державного ту-

¹ <http://china.worlds.ru>

² <http://ru.wikipedia.org>, (Економіка Китаю).

³ <http://china.worlds.ru>

ристичного управління КНР (CNTA, China National Tourism Administration). «Культурна революція», яка почалася в 1966 р., призвела до ліквідації туристичної служби, і лише в 1971 р. уряд відновив співробітництво в цій сфері з Румунією і Югославією. В тому ж році Китай відвідала перша група американських туристів у кількості 30 осіб.

Справжнє відродження китайського туризму почалось у кінці 70-х рр., коли країна взяла курс на реформи і відкритість. Завдяки цьому мешканці розвинутих європейських країн та американці отримали можливість познайомитися з побутом китайців, які до цього були відгороджені від всього світу. Все це сприяло перетворенню туризму в Китаї в одну з провідних галузей зовнішньоекономічної діяльності.

Водночас уряд зобов'язав державні туристичні структури і туроператорів максимально враховувати національну специфіку у розвитку туризму, який мав у Китаї деякі притаманні лише йому риси.

По-перше, туризм розглядався не тільки як галузь економіки, але і як засіб налагодження дружніх відносин із закордоном, а також встановлення тісних зв'язків з китайськими емігрантами, сянганськими, аоменьськими і тайваньськими співвітчизниками.

По-друге, для китайського туризму характерне різноманіття форм і змісту екскурсійних програм. Зокрема, відвідувачам можуть бути запропоновані подорожі трьома ущелинами Янцзи, круїз рікою Хуанхе, поїздка стародавнім Китайським каналом або маршрутом Шовкового шляху; туристів готові познайомити з традиційними методами китайської медицини і фізкультури: гімнастичними вправами тайцзі⁴, голковколюванням, припіканням, масажем, цигунтерапією⁵; почастивати стравами національної кухні; продемонструвати зразки мистецтва каліграфії; влаштувати відвідування села, організувати участь у фестивалі паперових зміїв, сходження на гірські вершини або подорож степами Внутрішньої Монголії.

По-третє, персонал туристичних готелів намагається підтримувати традиційний місцевий колорит. Так, зокрема, у Північному Китаї деякі готелі побудовані у формі традиційного житлового комплексу “сіхеюань”⁶, на південь від Янцзи будинки готелів відтворюють характерний для цих місць парково-архітектурний ансамбль, у Внутрішній Монголії, можливо, доведеться зупинитися в готелі-юрті, у провінції Юньнань є готель у формі дайського житлового будинку на палях, у Північно-Західному Китаї будуються готелі печерного типу на зразок місцевих жител. У місцях, де бувають іноземні туристи, продаються численні сувеніри: шовкові вироби, вишивання, плетіння, фарфор, різьблена скульптура, картини національного жанру “гохуа”, вироби з перегородчастої емалі та ін.

По-четверте, в обслуговуванні туристів влада КНР намагається втілити соціалістичну матеріальну і духовну культуру. При цьому не дозволяються такі розваги, як азартні ігри. В години дозвілля туристам пропонують подивитися виступи пісенно-танцювальних колективів, естрадні номери, китайську драму, кіно, циркові вистави, ушу та спортивні змагання. І, звичайно, намагаються оточити гостей атмосферою гостинності та доброзичливості⁷.

В умовах проведення політики реформ і відкритості потенційні можливості розвитку туризму невпинно зростають. Уже у 2005 р. всі три основні напрями туріндустрії Китаю – в'їзний, внутрішній та виїзний туризм – продемонстрували тенденцію до

⁴ Тайцзіцюань (кит. 太極拳, пін'їнь tàijíquán) – буквально Велика межа кулака, або кулак Великої Межі, внутрішнє бойове мистецтво Китаю – один з видів ушу.

⁵ Цигун (кит. 氣功, пін'їнь qìgōng) – один з напрямків у філософії і культурі Китаю. Стародавнє китайське мистецтво саморегуляції організму.

⁶ Сіхеюань (кит. 四合院, пін'їнь sìhéyuàn) – внутрішнє подвір'я квадратної форми, по периметру якого розташовуються будинки. У зовнішніх стінах цих двориків немає ані вікон, ані інших отворів (крім одного входу), що з'єднуються з вулицею.

⁷ <http://russian.cri.cn>, Міжнародне радіо Китаю.

стрімкого розвитку. Випередивши Японію, КНР стала лідером за кількістю виїзного туризму в азіатському регіоні. Подорожі теренами КНР під час трьох “золотих туристичних тижнів” – додаткових вихідних, що збігаються з головними святами країни, – стають цікавою і змістовною традицією внутрішнього туризму. Маючи величезну історичну спадщину і розвинуту туристичну інфраструктуру, Китай стабільно посідає четверте місце у світі за кількістю туристів, які відвідали країну⁸.

У країні нараховується понад 300 тисяч різних підприємств, які зайняті або мають безпосереднє відношення до цієї сфери, у тому числі:

- 283,8 тис. готельних туристичних комплексів, з яких 9800 уже досягли визначених рівнів міжнародних стандартів (239 п’яти-, 963 чотири-, 3867 три-, 5222 дво-, 670-однозіркових готелів);

- 13361 туристичних фірм і операторів, серед яких 1364 мають міжнародні сертифікати і дозволи на ведення туристичної діяльності, 11997 – відповідні документи на здійснення туристичної діяльності у межах країни;

- понад 3500 основних туристичних об’єктів масового і популярного відвідування, серед яких понад 1400 досягли рівня А-класу (класу 4А – 486, класу 3А – 173, класу 2А – 648, класу 1А – 94);

- більшу 107 транспортних компаній туристичного спрямування (наземний і дводвигунний транспорт);

- майже 39 млн. працівників зайняті в галузі туризму, серед них: 6,5 млн. – безпосередньо, діяльність 32 млн. осіб тісно пов’язана з цією галуззю;

- 210 пам’ятних туристичних міст, а також 306 зразкових туристичних об’єктів промислового і сільськогосподарського призначення⁹.

Особливо розвинутий туризм у центральних, південних і західних провінціях Китаю (у т.ч. – Сінцзян, Хейлунцзян, Шаньсі, Аньхой, Цзянсі).

Тільки в одній провінції Сінцзян містяться сотні історичних пам’яток: стародавня фортеця, печера, тисячі Будд, старовинні архітектурні комплекси і т.д. За словами начальника управління у справах туризму Сінцзян-Уйгурського автономного району (СУАР) Наїма Яшена, у Сінцзяні діє така схема туризму: головний маршрут – “шовковий шлях”; туризм у районі озер Канас, Тяньчі, Бостан-ху; пам’ятники Турфана і Кучі; туристичний район Кашгар; база в Ілі. За його прогнозами, у майбутньому провінція стане однією з найбільших туристичних баз у КНР.

На освоєння 26 туроб’єктів (таких як Тяньчі, Наладі, Канас та ін.) центральний уряд виділив 363 млн. юанів. Кількість турагентств у СУАР зросла від 60 до 322. Шість міст Сінцзяну – Урумчі, Корла, Турфан, Карамай, Кашгар і Хамі – визнані гідними звання “Відмінне туристичне місто Китаю”¹⁰.

За даними управління у справах туризму СУАР, у першому півріччі минулого року Сінцзян відвідали понад 8,752 млн. іноземців і китайців. Грошові надходження досягли понад 55 млн. дол. США, а загальні доходи від туризму склали 7,364 млрд. юанів¹¹.

Наприкінці 2007 – на початку 2008 рр. ринок “снігового туризму” провінції Хейлунцзян пережив справжній бум. Сотні тисяч туристів відвідали лижні бази, фестивалі крижаних ліхтарів, визначні природні пам’ятки із засніженими пейзажами і т.д.

Основними туристичними “продуктами” Хейлунцзяна є щорічні Хейлунцзянський лижний фестиваль, Китайський Харбінський міжнародний крижаний фестиваль, Харбінський карнавал крижаних ліхтарів, виставка снігових скульптур на о. Тайян-

⁸ <http://www.diplomatrus.com>, “Китай – перспективи туризму”.

⁹ <http://www.chinatourism.ru>, “Бурхливий і динамічний розвиток туризму в Китаї. Стратегія безперервного розвитку і перспективні цілі туризму Китаю”.

¹⁰ <http://russian.china.org.cn>, Китайський інформаційний Інтернет-центр, “Перспективна галузь економіки Сінцзяна – туризм”.

¹¹ <http://www.altaiinter.info>.

дао, “Харбінський сніговий світ”, Міжнародний чемпіонат крижаних скульптур, Всекитайський чемпіонат снігових скульптур та ін. Харбінський міжнародний крижаний фестиваль, що проводиться з 1985 р., є першим в історії країни тематичним “сніговим” заходом змістовного характеру та одним з чотирьох найбільших снігових фестивалів у світі. Він привертає особливу увагу в країні та за кордоном, тому є важливою культурною подією міжнародного значення.

У той же час більше сотні лижних баз, а також фестивалі мистецтва виготовлення снігових і крижаних ліхтарів приваблюють туристів із різних регіонів світу. Прихована в лісових нетрях “Снігова волость” – лісовий район у Дахайлінських горах – вабить китайських і зарубіжних фотолюбителів та цінителів неповторних пейзажів¹².

Значними туристичними ресурсами володіє провінція Шансі. На півночі – у Датуні – розташований відомий печерний комплекс Юньган, у центрі – святиня буддизму – гора Утайшань, на півдні – єдиний на Хуанхе водоспад – Хукоу (“носик чайника”), найбільший у Китаї храм “Доблесті і вірності” – Гуаньдімяо в повіті Цзечжоу, одна з чотирьох великих споруд у Китаї, що має ефект гучного відлуння – вежа Інїнта в храмі Гуцзюси в містечку Юнцзі.

На сьогодні у провінції зберігся 31401 пам’ятник культури. Серед них 2639 зруйнованих стародавніх споруд, 1666 курганів і поховань, 18118 будівель та історичних пам’ятників, 300 печерних храмових комплексів, 360 місць з рештками реліктових скам’янілих хребетних тварини, 6852 кам’яних барельєфів і стел, 1466 руїн і пам’яток часів революції, а також 12345 зразків художнього ліплення в давніх спорудах і на історичних пам’ятниках, 26751 кв. м. настінного розпису в буддійських і даоських храмах¹³.

Аньхой є ще однією китайською провінцією, яка приваблює туристів пам’ятками старовини. Тут містяться понад 290 визначних туристичних пам’яток державного і провінційного значення, п’ять відомих державних ландшафтних районів, три історико-культурні місця, 9 важливих пам’ятників культури, що перебувають під охороною держави, три державні заповідники, 23 державні лісопаркові зони, гори Хуаншань і Цзюхуашань – туристичні центри південної туристичної зони.

Хуаншань – це відоме на весь світ царство дивних дерев, чудернацьких каменів, моря хмар і безліччі теплих джерел. Гори Хуаншань височіють у південній частині провінції, утворюючи разом із прилеглими територіями заповідний парк площею 154 кв. км. Геологи вважають, що приблизно 400–200 млн. років тому це місце було вкрито водою, але потім, у результаті бурхливих тектонічних процесів і викидів магми із земних надр, на місці моря виростили гори.

У грудні 1990 р. ЮНЕСКО офіційно внесла Хуаншань до списку всесвітньої природної спадщини. Член комісії доктор Сенсе, відвідавши знамениті китайські гори, у замилюванні назвав гори Хуаншань “найдивнішими, найсвоєріднішими та унікальними”. Цзюхуашань – одна з чотирьох відомих буддистських гір Китаю; Цюньшань – це найвідоміше місце паломництва даосів на південь від Янцзи; озеро Тайпінху і ріка Сіньяньцзян увійшли до складу „галереї живопису гір і рік” між Янцзи і Хуанхе¹⁴.

Останнім часом помітним явищем у суспільному житті країни стає т.зв. “червоний туризм”, коли людей заохочують відвідувати місця бойової і революційної слави. Це відбувається за ініціативою центрального і місцевого урядів з метою ідейно-патріотичного виховання населення і збереження революційних традицій КПК. “Червоний туризм” набув великого розвитку і приносить значний прибуток економічно відсталим сільським районам, де у часи війни діяли революційні бази Комуністичної партії Китаю і китайської Червоної армії. Однією із найбільших революційних баз у

¹² <http://russian.china.org.cn>, Китайський інформаційний Інтернет-центр

¹³ <http://www.chinatourism.ru>, “Провінція Шансі. Туристичні ресурси”.

¹⁴ <http://www.chinatourism.ru>, “Аньхой. Туризм”.

КНР була провінція Цзянсі, на території якої створено 336 меморіальних музеїв, 9 державних центрів виховання патріотизму і 59 таких баз провінційного рівня.

В останні роки адміністрація провінції Цзянсі розробила план розвитку “червоного туризму”, пропонуючи зробити місто Цзінганшань його центром у країні, а міста Наньчан, Жуйцзін, Бенсян і Шанжао (колишнім центрам революційного руху), включити до маршрутів “червоного туризму”. Завдяки розвитку цього виду туризму збільшився обсяг грошових надходжень на потреби цих міст і сіл (так, зокрема, він забезпечив 35 % усіх коштів у місцевому бюджеті міста Цзінганшань)¹⁵.

В останні роки турбізнес у Центральному Китаї, розвивається дуже динамічно. В адміністративному відношенні Центральний Китай поділяється на шість провінцій (Шаньсі, Цзянсі, Хенань, Аньхой, Хубей і Хунань). Згідно із статистичними даними, середньорічні темпи зростання валових доходів від турбізнесу у згадуваних провінціях становлять близько 20 %, що вище, за середні показники по країні. За минулий рік їх відвідали приблизно 600 млн. китайських і зарубіжних гостей, валові доходи від турбізнесу сягнули 434,638 млрд. юанів (62 млрд. дол. США). У порівнянні з попереднім роком цифри збільшилися на 21,75 і 28,88 % відповідно¹⁶.

На проведеній у 2007 р. міжнародній конференції з питань туристичного використання об'єктів світової культурної і природної спадщини керівник Державного управління у справах туризму КНР у м. Хефей (пров. Аньхой, Східний Китай) Шао Цівей повідомив, що Китай посів четверте місце у світі за обсягом в'їзного і перше місце в Азії за обсягом виїзного туризму.

Він відзначив, що, починаючи з 1978 р., туристична галузь КНР динамічно розвивається. За його словами, уряд має намір посилити охорону пам'ятників культурної і природної спадщини і забезпечити ефективно їх використання. Зараз до реєстру пам'ятників світової культурної і природної спадщини включено 35 об'єктів на території всієї країни, за цим показником вона займає третє місце у світі. Обсяг в'їзного туризму в 2007 р. досяг позначки у 132 млн. чоловік, збільшившись у 73 рази у порівнянні з показниками 1978 р. (1,8 млн. чоловік). Валютні доходи від туризму збільшилися з 262 млн. американських доларів до 41,9 млрд., обсяг внутрішнього туризму за цей період досяг 1,61 млрд. чоловік, виїзного туризму – 40,95 млн. чоловік. Загальні доходи від туристичної галузі вперше перевищили 1 трлн. юанів¹⁷.

Потужний поштовх розвитку туризму в КНР дала Олімпіада 2008 р. у Пекіні. Нове гасло «Ласкаво просимо до Китаю на Олімпійські ігри 2008 у Пекіні!» (*Welcome to China – 2008 Beijing*) об'єднало величезний туристичний потенціал країни навколо трьох основних ідеалів сучасного олімпійського руху: «Зелений світ», «Людська культура», «Науково-технічний прогрес»¹⁸.

Пекінська Олімпіада забезпечила суттєве поліпшення міжнародного іміджу Китаю і його привабливість для туристів усього світу. Саме такими є підсумки он-лайнового опитування, яке було проведено всесвітньо відомою дослідницькою компанією «Ей-Сі Нільсен» серед 16 країн і регіонів світу після закриття Олімпійських ігор.

Згідно з дослідженням, проведеним після церемоній відкриття та закриття XXIX Олімпійських ігор, 80% опитаних жодного разу не були у материковій частині Китаю. Але після Олімпіади намір відвідати цю країну висловили понад 50% респондентів. За кількістю бажаючих побувати в континентальній частині Китаю в ролі туристів перше місце посів спеціальний адміністративний район (САР) Сянган, за ним ідуть Сінгапур та острів Тайвань.

¹⁵ <http://russian.cri.cn>, Міжнародне радіо Китаю.

¹⁶ <http://www.infopolitan.ru>, “Туризм став однією з таких галузей, що динамічно розвиваються у центральних районах країни”.

¹⁷ <http://asia-business.ru>, “У Китаї в останні 30 років динамічно розвивається туризм”.

¹⁸ <http://www.diplomatrus.com>, “Китай – перспективи туризму”.

Посилений інтерес до Китаю, виявлений опитаними, засвідчує поліпшення міжнародного іміджу та привабливості країни завдяки успішному проведенню Пекінської Олімпіади. 70% опитаних визнали, що Пекін виявився «більш сучасним і високотехнологічним», ніж вони очікували. Із тих, хто побував у Китаї, 80% хотіли б відвідати його ще раз¹⁹.

На 2010 р. уряд Китаю визначив своїм завданням досягти цифри у 64 млн. іноземних туристів, що дозволить отримати прибутки у сумі 53 млрд. дол., досягнення цих показників означатиме входження Китаю до трійки провідних туристичних держав світу. Рівень розвитку внутрішнього туризму повинен сягнути 1,69 млрд. чоловік на рік, із загальною сумою прибутку 850 млрд. юанів (приблизно 106 млрд. дол.). Загальний прибуток від туризму в Китаї складатиме до 1270 млрд. китайських юанів (близько 159 млрд. дол.), або 7% від загального національного продукту. За прогнозом всесвітньої туристичної організації у 2015 р. Китай, за обсягами в'їзного і виїзного туризму посідатиме відповідно I-ше і IV-те місця у світі²⁰.

КНР з її унікальними туристичними ресурсами і найбільшим світовим ринком внутрішнього туризму, безумовно, має те, що потрібно для досягнення мети. Згідно з планом, до 2020 р. число закордонних туристів у країні досягне 135-145 млн. чоловік, що у 1,1–1,3 рази більше показників 1998 р. У 2020 р. індустрія туризму в Китаї займатиме до 8,6% світового ринку і стане найбільшою у світі. І плани китайського уряду здійсняться – туризм у країні стане однією з найприбутковіших галузей економіки, а також найрозвиненішим у світі.

¹⁹ <http://russian.peopledaily.com.cn>, Результати дослідження: після Олімпіади Пекін збільшив свою привабливість для туристів усього світу.

²⁰ <http://www.chinatourism.ru>, “Бурхливий і динамічний розвиток туризму в Китаї. Стратегія безперервного розвитку і перспективні цілі туристичної Китаю”.